

VELENÍ LETECTVU A PROSTŘEDKŮM PVO

Do výzbroje vojenského letectva a voj-
ska PVO je v posledních letech ve znač-
ném rozsahu zaváděna nová bojová techni-
ka. Ta podstatně zvyšuje jejich bojové mo-
žnosti a použitelnost při plnění úkolů k vy-
bojování nadvlády ve vzduchu i při letecké
podpoře pozemního vojska.

Príznačné je zvýšení účinnosti letecké
podpory motostřeleckých a tankových
útvárů prvního sledu. To je zabezpečeno
rozvojem vojenského letectva a vytvářením
útvárů bitevního letectva.

Zavedení protiletadlových raketových
kompletů do výzbroje motostřeleckých a
tankových svazků podstatně zvýšilo kvali-
tu jejich protivzdušné obrany.

Zároveň však vyvstaly nové problémy,
především v otázkách zajištění bezpečnos-
ti letounů ve vzduchu před sestřelením
vlastními protiletadlovými prostředky, ale
i u samostatně působících útvarů a jedno-
tek prvního sledu před napadením vlast-
ním letectvem.

Hlavním problémem je však schopnost
plného využití bojových možností nové
výzbroje jak při odražení hromadných úde-
rů vzdušného nepřítele, tak při vedení bo-
jové činnosti ve frontových a armádních
operacích i ve vzdušné a protivzdušné ope-
raci. Podmínujícím činitelem je zaostáva-
jící systém velení, a to z hlediska organi-
zace i technického vybavení. Pro frontové
i vojenské letectvo a vojsko PVO platí
v plném rozsahu základní požadavek vo-
jenské vědy, že úroveň systému velení mu-
sí být v souladu s úrovní bojových pro-
středků, forem a způsobů jejich použití.

Doposud po rozvinutí polního systému
se velení těmito silám a prostředkům usku-
tečňovalo na stupni frontu, armády, moto-
střeleckých a tankových divizí i leteckého
svazu a svazku ze samostatných neauto-
matizovaných míst velení.

Z rozboru současného stavu velení fron-
tovému letectvu, vojsku PVO a vojsku PVOS
po aktivování polních míst velení vyplynu-
ly tyto závěry:

— **Nutnost dvou druhů PVO** je opodstat-
něna a zdůvodněna především tím, že sy-
stém vojska PVO může kdykoli výjít ze
státního území.

— Síly a prostředky PVOS s prostředky
PVO frontu a frontového stíhacího letectva
použít při vedení bojové činnosti ve spo-
lečném prostoru a zabezpečit je plánem
součinnosti a výměnou součinnostních or-
gánů.

— Velet ostatním druhům frontového le-
tectva, stíhacímu bombardovacímu, prů-
zkumnému, dopravnímu a vojenskému z VS
letecké armády.

— K zabezpečení součinnosti mezi fron-
tovým letectvem a pozemním vojskem roz-
vinout střediska bojového velení letecké
armády (na VS vševojskových armád),
skupiny bojového velení (na VS motostře-
leckých nebo tankových divizí) a navádě-
cí stanoviště na pozemní a vzdušné cíle
(v prostoru VS plrp nebo plrb).

Systém velení ze samostatných míst
frontovému letectvu, vojsku PVO a vojsku
PVOS plně nezajišťuje vysokou účinnost
použití jednotlivých palebných prostředků
protivzdušné obrany při ničení vzdušných

cílů nepřítele a bezpečnost vlastních letounů před činností vlastní PVO, raketové vojska, dělostřelectva a bezpečnost pozemního vojska před úderem vlastního letectva.

Z toho plyne, že dosud zavedený systém velení (oddělený) má některá slabá místa, která je možné odstranit vytvořením společných velitelských stanovišť letectva a PVO na stupních frontu a vševojskové armády. Tím se zlepší podmínky pro účinnější velení letectvu a vojsku PVO.

Tento systém velení rozpracoval štáb Spojených ozbrojených sil členských států Varšavské smlouvy v „Doporučení k typovému složení polních pohyblivých míst velení frontu“ a v „Doporučení k typovému složení polních míst velení vševojskové armády“ zaslanych ČSLA v srpnu roku 1982. Uvedená doporučení navrhovala vytvořit společná VS letectva a PVO na stupni frontu a vševojskové armády k řízení bojové činnosti letectva a vojska PVO. Zároveň takto zabezpečit i součinnost mezi nimi, zajistit bezpečnost vlastního letectva a společně využívat jednotné radiolokační informace. Velitel letectva přitom v plném rozsahu bude odpovídat za bojové použití a řízení letectva a velitel PVO za řízení bojové činnosti vojska PVO.

Již čtyři roky při VŠC operačních štábů i při operačně taktických cvičeních vojsk v ČSLA podle „Doporučení“ procvičujeme činnost ze společného velitelského stanoviště letectva a vojska PVO (na stupni frontu slučuje VS letecké armády a VS PVO frontu, na stupni armády slučuje VS PVO armády a středisko bojového velení letecké armády).

Takto orgány velení letectva a vojska PVO frontu (armády) zabezpečovaly přímé velení svazkům a samostatným leteckým útvarům, svazkům a útvarům PVO přímé podřízenosti, řízení podřízených orgánů velení letectva a vojska PVO na stupni vševojskové armády a řízení sil a prostředků zabezpečujících velení a navedení letectva v pásmu frontu.

Systém velení je vytvořen na základě neautomatizovaných zařízení, nebo jen zčásti automatizovaných na taktických stupních vojska PVO. Zpočátku se společná velitelská stanoviště letectva a PVO při cvičeních vytvářela na podkladě pohyblivých prostředků dosud využívaných k velení ve štábech letectva a vojska PVO. K požadovanému účelu bylo nutné tyto prostředky technicky přizpůsobit a rozmístit podle zásad „Doporučení k typovému složení polních míst velení frontu (vševojskové armády)“. Postupně se místa velení letectva

na stupni frontu a vševojskové armády vybavují novými, technicky zdokonalenými mobilními prostředky, které umožňují vzájemné propojení pracovišť štábů letectva a vojska PVO a jednotnou a včasnou informovanost funkcionářů společného střediska velení, jež tvoří základ společného velitelského stanoviště letectva a PVO frontu a vševojskové armády. Rozhodující vliv na práci celého systému velení má množství a kvalita spojovacích prostředků, především z hlediska schopnosti požadované na včasný přenos potřebných informací (rozkazů) a jejich utajení.

Přesto zkušenosti ze cvičení jednoznačně potvrzují, že velení letectvu a vojsku PVO z jednoho společného velitelského stanoviště na stupni frontu, vševojskové armády vytváří předpoklady k efektivnímu využití sil a prostředků frontového letectva a vojska PVO při plnění úkolů v rámci protivzdušné operace a vzdušné operace na válčišti a vedení bojové činnosti ve frontových operacích.

Z tohoto hlediska společná VS letectva a PVO:

- umožňují sledovat a využívat při řízení bojové činnosti jednu informaci o vzdušné situaci velitelem letectva i velitelem vojska PVO,

- vytvářejí předpoklady pro soustředěné použití letectva a vojska PVO k plnění rozhodujících úkolů,

- zabezpečují podmínky pro koordinované velení letectvu a vojsku PVO frontu,

- zjednodušují součinnost mezi letectvem, vojskem PVO a vojskem PVOS, jejichž operační skupina se nachází na společném VS letectva a PVO frontu,

- splňují předpoklady pro zajištění bezpečnosti vlastního letectva před palbou vlastních prostředků PVO.

V praxi jsme procvičovali dvě varianty uspořádání orgánů velení letectvu a vojsku PVO.

Na stupni frontu:

Varianta 1 — na zásadě centralizovaného velení všem druhům letectva a vojsku PVO frontu s uplatněním odpovědnosti jediného funkcionáře za organizaci a řízení bojové činnosti letectva a vojska PVO v pásmu frontu.

Varianta 2 — na zásadě odpovědnosti velitele letectva frontu za organizaci a řízení bojové činnosti letectva a velitele vojska PVO frontu za organizaci a řízení bojové činnosti vojska PVO. Tato varianta vycházela ze současné organizace a podří-

zenosti frontového letectva a vojska PVO frontu.

V obou procvičovaných variantách se vešlo ze společného VS letectva a PVO frontu, které mělo pracoviště vybavené podle „Doporučení“.

Vybavení a uspořádání pracovišť společného velitelského stanoviště letectva a PVO se podstatně nelišilo, kromě umístění pracoviště integrované funkce velitele letectva a vojska PVO frontu.

Na cvičení Taran-81 byla procvičována varianta číslo 1, kdy funkcí velitele letectva a vojska PVO frontu byl pověřen velitel letectva frontu, který velel jak letectvu, tak vojsku PVO. Při řízení bojové činnosti zaujímal pracoviště podle konkrétní situace na sále bojového velení PVO (při odražení hromadných úderů nepřítel), nebo na sále bojového velení letectva (při plnění rozhodujících úkolů úderným letectvem, např. při vedení hromadných úderů vlastního letectva, plnění úkolů podpory vojsk v rozhodujících obdobích frontové operace apod.).

Tato varianta vytvářela lepší podmínky pro využití letectva a vojska PVO podle jednoho zámyslu při plánování účasti a vedení bojové činnosti ve vzdušné a protivzdušné operaci i v průběhu frontové operace. Odstraňovala složitou součinnost mezi letectvem a vojskem PVO na operačním stupni.

Ukázalo se, že v podmínkách neautomatizovaného systému velení není velitel letectva a vojska PVO schopen okamžitě reagovat na rozdílnou situaci u letectva a vojska PVO a současně přijímat rozhodnutí vycházející z této situace.

Mnohem častěji jsme procvičovali variantu číslo 2, ve které byla uplatněna zásada, že letectvu velí velitel letectva frontu — zástupce velitele frontu pro letectvo, vojsku PVO velitel vojska PVO frontu. Jednotné řízení všech prostředků PVO, tedy i frontového stíhacího letectva, bylo zabezpečeno tím, že úkoly z hlediska protivzdušné obrany mu stanovil velitel vojska PVO frontu za přítomnosti představitele stíhacího letectva, který měl k dispozici přehledy o bojovém složení, možnostech a situaci SL a měl zabezpečeno spojení ke svazkům SL a na sál bojového velení letectva, kde se nacházel velitel frontového letectva.

Zkušenosti z mnoha cvičení potvrdily, že při variantě číslo 2 lze využít všech předností společných velitelských stanovišť. Toto uspořádání orgánů velení letectva a PVO ze společných VS letectva a PVO na

stupni frontu zvyšuje efektivní využití letectva a vojska PVO působících ve společných prostorech bojové činnosti, z hlediska prostoru a času současně zvyšuje i bezpečnost vlastního letectva.

Vzhledem k tomu, že v této situaci pracují dva na sobě relativně nezávislé systémy velení, je vytvořen potřebný prostor pro zabezpečení součinnosti letectva s ostatními druhy vojsk frontu, které se podílejí na plnění hlavních palebných úkolů společně s frontovým úderným a vojskovým letectvem.

Společné velitelské stanoviště letectva a PVO frontu prakticky zabezpečovalo splnění těchto hlavních úkolů:

- sledovat a vyhodnocovat činnost vzdušného a pozemního nepřítele a jednu radiolokační informaci,

- udržovat neustálý přehled o situaci vlastního letectva a vojska PVO a stupni pohotovosti k plnění bojových úkolů,

- zpracovávat a předkládat na VS frontu návrh na použití frontového letectva a vojska PVO,

- plánovat bojovou činnost všech druhů letectva a prostředků PVO a určovat jejich bojové úsilí,

- vydávat bojové rozkazy (bojová nařízení) a odborná nařízení podřízeným svazkům a útvarům letectva a vojska PVO,

- řídit bojovou činnost frontového letectva a palebných prostředků PVO frontu,

- přijímat opatření k zajištění bezpečnosti frontového letectva před činností vlastní protivzdušné obrany, raketového vojska a dělostřelectva,

- udržovat součinnost mezi letectvem a vojskem PVO frontu, mezi vojskem PVOS, druhy vojsk frontu a mezi letectvem a vojskem PVO sousedních frontů,

- kontrolovat a vyhodnocovat bojovou činnost frontového letectva a vojska PVO, zpracovat pro štáb frontu a štáb Hlavního velitele na válčišti hlášení o výsledcích bojové činnosti,

- organizovat a řídit bojové, materiálně technické, týlové a speciální zabezpečení frontového letectva,

- řídit obnovu bojovosti letectva a vojska PVO.

Na stupni vševojskové armády se procvičovalo velení letectvu a vojsku PVO armády podle zásad varianty číslo 2.

Při cvičeních jsme střediska bojového velení letecké armády zřizovali na velitelských letectva vševojskové armády, která spolu s oddělením PVO armády vytvářela

společné velitelské stanoviště letectvu a PVO armády, s určením plánovat a řídit bojovou činnost letectva a vojska PVO armády, zabezpečovat součinnost mezi letectvem, vojskem PVO a druhy vojsk armády.

Společné velitelské stanoviště letectva a PVO armády zabezpečovalo splnění těchto úkolů:

- sledovat a vyhodnocovat činnost vzdušného a pozemního nepřítele podle jedné radiolokační informace,

- plánovat bojové použití vojskového letectva, frontového letectva určeného k podpoře vojsk armády a prostředků PVO,

- vydávat bojová nařízení vojskovému letectvu a požadavky na lety k podpoře pozemního vojska,

- řídit bojovou činnost frontového a vojskového letectva a vojska PVO ve stanoveném prostoru odpovědnosti,

- vyzývat vojskové a vyčleněné frontové letectvo a zabezpečovat jejich navedení do prostoru cílů,

- udržovat těsnou součinnost mezi útvary letectva a vojska PVO s ostatními druhy vojsk armády a prostředky PVOS,

- přijímat opatření k zajištění bezpečnosti letů před činností vlastní protivzdušné obrany, raketového vojska a dělostřelectva a bezpečnosti pozemního vojska před úderem vlastního letectva,

- kontrolovat a vyhodnocovat bojovou činnost vojskového a frontového letectva působícího v pásmu armády, vojska PVO armády, zpracovávat a odesílat na SVS letectva a PVO frontu hlášení o výsledcích bojové činnosti,

- řídit obnovu bojeschopnosti vojskového letectva a útvarů vojska PVO armády.

Nedílnou součástí systému velení letectvu v pásmu vševojskové armády tvořili naváděcí stanoviště, skupiny bojového velení a naváděcí letovodi.

Osvědčilo se naváděcí stanoviště rozmísťovat společně s VS plrb armády nebo s VS plrb msd (td). Těsné součinnosti bylo dosahováno umístěním jednoho důstojníka letectva v kabině bojového velení plrb (plrp) a jednoho důstojníka PVO na naváděcím stanovišti letectva. Tím jsme zabezpečili vzájemnou informovanost o vzdušné situaci. Rozkazy pro navádění skupin letounů byly předávány spojovacími prostředky ze společného VS letectva a PVO na naváděcí stanoviště.

Skupiny bojového velení letectva jsme rozmísťovali na VS msd (td) společně s VS vojska PVO s cílem udržovat úzkou součinnost. Obdobně i na tomto stupni jsme využili osobního styku důstojníků skupiny bojového velení letectva s hlavními funkcionáři svazku s důrazem na uskutečňování výzvy vyčleněného letectva podle požadavku velitele svazku a řešení otázek bezpečnosti vlastního letectva spolu s náčelníky PVO a RVD.

Jako nový prvek jsme procvičovali zařazení naváděcích letovodů do sestavy motostřeleckých (tankových) pluků prvního sledu s úkolem vizuálně navádět bojové vrtulníky na cíle v bezprostřední blízkosti před nimi a současně zajišťovat průlet vlastních letounů při letu k cíli a zpět nad prostorem působení vlastní PVO. Ve funkcích leteckých naváděcích byli s úspěchem využíváni nezařazení příslušníci osádek vojskového letectva, kteří prokázali schopnost kvalifikovaně velet bojovým vrtulníkům ve vzduchu.

Z rozboru zkušeností získaných z velení letectvu a vojsku PVO při cvičeních vyplývá, že společná VS představují nový prvek, který vytváří předpoklady ke zkvalitnění velení letectvu a vojsku PVO a prohloubení součinnosti s ostatními druhy vojsk. Jeho možnosti jsou však limitovány neautomatizovaným zpracováním, přenosem a zobrazením radiolokační informace, fonickým navedením letounů na vzdušné i pozemní cíle a neautomatizovaným zpracováním podkladů pro rozhodnutí velitele i vojska PVO. Ukázala se potřeba dalšího zkvalitnění spojovacího systému ještě v ob-

dobí do zavedení automatizovaných systémů velení frontovému letectvu a vojsku PVO. Praktické zkušenosti dále ukazují, že ke sladění činnosti všech zainteresovaných míst velení letectvu a vojsku PVO je velmi potřebné vymezit jejich odpovědnost a působnost odbornými předpisy.

Přesto lze odpovědně konstatovat, že nový systém velení letectvu a vojsku PVO je v současné výstavbě letectva a vojska PVO velmi potřebný, i když plně řešit uvedený rozpor umožní teprve zavedení automatizovaných systémů velení.